ELS INCUNABLES

Es diuen incunables als llibres impresos abans de l'any 1501, és a dir, durant els primers anys de la impremta després de la seua invenció per Johannes Gutenberg. El terme prové del llatí *incunabula*, que significa “bressol” o “començament”, i fa referència al naixement de la impremta i de la producció de llibres impresos. Estos volums conserven moltes característiques dels manuscrits medievals: tipografies que imiten l'escriptura a mà, absència de portada moderna i, a vegades, il·lustracions acolorides a mà.

La Biblioteca Valenciana disposa de 58 incunables, tots ells en BIVALDI. També a través de BIVALDI es poden consultar altres edicions incunables valencianes situades en altres biblioteques com és l'edició príncep del Tirant *lo Blanc* (1490) o la *Bíblia valenciana* (1478).

Primera pàgina de l’edició príncep del *Tirant lo Blanc* (1490)
Universitat de València Biblioteca Històrica
Disponible a BIVALDI

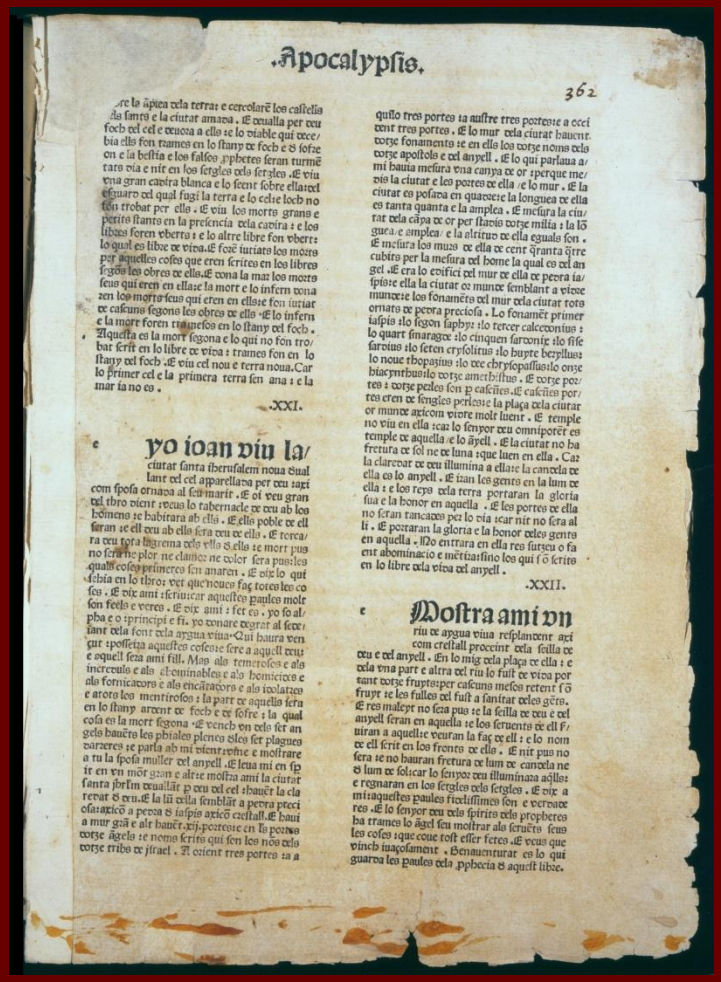

.Apocalypsis. 362

.XXI.

Yo ioan viu la ciutat santa ierusalem noua ual lant del cel apparellada per deu: axi com sposa ornada al seu marit. E oí veu gran del thro dient: veus lo tabernacle de deu ab los homens se habitara ab ells. E ells poble de ell seran: e ell deu ab ells sera deu de ells. E tercera deu tot lagrima dels ells: e ells: e mort pus no sera ne plor ne clamor ne dolor sera: passades quals coses primeres sen anaren. E dixlo qui sedia en lo thro: vet que noues faç totes les coses. E dix ami: scriuecar aquestes paules molt son fels e veres. E dix ami: fet es. yo so alpha e o: principi e fi. yo donare degrat al sediant dela font dela aygua viua. Qui haura vencut: possesia aquestes coses: sere a aquell deu: e aquell sera ami fill. Mas als temerosos e als incredulis e als abominables e als homicides e als fornicadors e als encantadors e als idolatres e a tots los mentiroses: la part de aquells sera en lo stany ardent de foch e de sofre: la qual cosa es la mort segona. E vench vn dels set angels hauers les phiales plenes dels set plagues darreres: e parla ab mi dient: vene e mostrare a tu la sposa muller del anyell. E leua mi en sp it en vn mont gran e alt: e mostra ami la ciutat santa ierlm deualant p deu del cel: hauer la claredat de deu. E la lur della semblant a pedra preciosa: axicomdiaspis axicomcrestall. E haui a mur gran e alt hauer xij. portes: e en les portes xij. angels: e noms scrits qui sen los nos dels xij. tribs de israel. A dient tres portes: a a quilo tres portes: a austre tres portes: e a occident tres portes. E lo mur dela ciutat hauent xij. fonaments: e en ells los xij. noms dels xij. apostols e del anyell. E lo qui parlaua a mi hauia mesura vna canya de or: perque mesures la ciutat e les portes de ella: e lo mur. E la ciutat es posada en quadre: e la longueu de ella es tanta quanta e la amplea. E mesura la ciutat dela canya de or per stadis xij. milia: a la longueu: e amplea: e la altitud de ella eguals son. E mesura los muros de ella de cent quarantatres cubits: per la mesura del home la qual es del angel. E era lo edifici del mur de ella de pedra iaspis: e ella la ciutat de munde semblant a vidre munde: e los fonaments del mur dela ciutat tots ornats de pedra preciosa. Lo fonamet primer iaspis: lo segon saphyr: lo tercer calcedonius: lo quart smaragde: lo cinquen sardonix: lo sise sardius: lo seten crysolitus: lo huytre beryllus: lo noue thopasius: lo dec chrysopassus: lo onse hiacynthus: lo dotze amethistus. E dotze portes: dotze perles son p cascules. E cascules portes eren de sengles perles: e la plaça dela ciutat or munde axicom vidre molt luent. E temple no viu en ella: car lo senyor deu omnipotet es temple de aquella: e lo anyell. E la ciutat no ha fretura de sol ne de luna: que luen en ella. Car la claredat de deu illumina a ellas: e la candela de ella es lo anyell. E tran les gents en la lum de ella: e los reys dela terra portaran la gloria sua e la honor en aquella. E les portes de ella no seran tancades per lo dia: car nit no sera alli. E portaran la gloria e la honor deles gents en aquella. No entrara en ella res furseu o fa ent abominacio e mentiasino los qui sō scrits en lo libre dela viua del anyell.

.XXII.

Mostra ami vn riu de aygua viua resplandent axicom crestall procedint dela seilla de deu e del anyell. En lo mig dela plaça de ella: e dela vna part e altra del riu lo fuit de viua portant dotze fruyts: per cascuna mesos retent lo fruyt: e les fulles del fuit a sanitat deles gents. E res malept no sera pus: e la seilla de deu e del anyell seran en aquella: e los seruents de ell seuiran a aquell: e veuran la faç de ell: e lo nom de ell scrit en los frontes de ella. E nit pus no sera: e no hauran fretura de lum de candela ne de lum de solicar lo senyor deu illuminara aquells: e regnaran en los sengles dels sengles. E dix a mi: aquestes paules fidelissimes son e verdade res. E lo senyor deu dels spirits dels propheres ha trames lo angel seu mostrar als seuents seus les coses: que deue tost esser fetes. E veus que vinch iuaçosament. Benauenturat es lo qui guarda les paules dela pphecia de aquell libre.

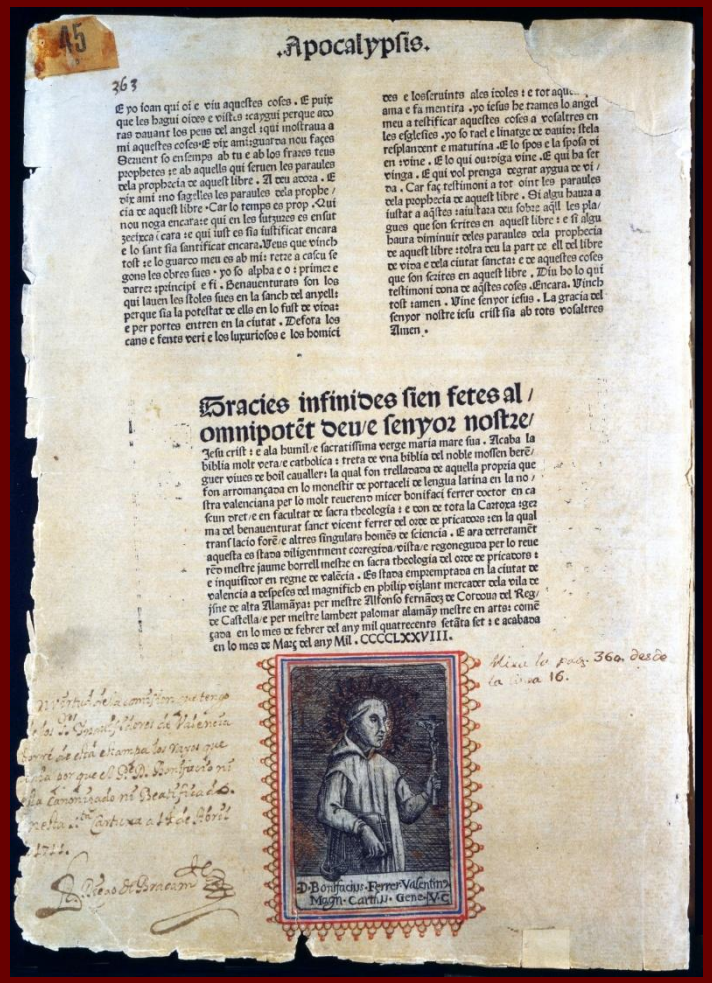

.Apocalypsis. 363

E yo ioan qui oí e viu aquestes coses. E puix que les hagui oides e vistes: sagui perque adorar dauant los pens del angel qui mostraua a mi aquestes coses. E dix ami: guarda nou façes. Sement so ensemps ab tu e ab los fraires teus propheres: e ab aquells qui seruen les paraules dela propheeia de aquest libre. A deu adora. E dix ami: no fagelles les paraules dela propheecia de aquest libre. Car lo temps es prop. Qui nou nega encara: e qui en les fetjueres es ensutzeitses encara: e qui iust es sia iustificat encara. Veus que vinch tost: e lo guardo meu es ab mi: rette a cascu segons les obres sues. yo so alpha e o: primer e darrer: principi e fi. Benauenturats son los qui lauen les stoles sues en la sanch del anyell: perque sia la potestat de ells en lo fust de viua: e per portes entren en la ciutat. Defora los cans e fents veri e los luxuriosos e los homicides e los seruidors dels idoles: e tot aqu... ama e fa mentira. yo iesus he trames lo angel meu a testificar aquestes coses a vosaltres en les esglesies. yo so rael e linatge de dauid: stela resplandent e matutina. E lo spos e la sposa vi en: vine. E lo qui ouviga vine. E qui ha fer vinga. E qui vol prenga degrat aygua de vida. Car faç testimoni a tot oint les paraules dela propheeia de aquest libre. Si algu hauia a iustat a aqstes: aiustara deu sobre aqll les plagues que son scrites en aquest libre: e si algu haura diminuit deles paraules dela propheeia de aquest libre: retra deu la part de ell del libre de viua e dela ciutat sancta: e de aquestes coses que son scrites en aquest libre. Diu ho lo qui testimoni dona de aqstes coses. Encara. Vinch tost: amen. Vine senyor iesus. La gracia del senyor nostre iesu crist sia ab tots vosaltres Amen.

Gracies infinides sien fetes al omnipotēt deu e senyor nostre

Iesu crist: e ala humil e sacratissima verge maria mare sua. Acaba la biblia molt vera e catholica: treta de vna biblia del noble mossen berenguer viues de boil caualler: la qual fon trellaladada de aquella propria que fon arromançada en lo monestir de portaceli de lengua latina en la nostra valenciana per lo molt reuerend micer bonifaci ferrer doctor en ca scun dret e en facultat de sacra theologia: e con de tota la Cartoxa: germa del benauenturat sanct vicent ferrer del ordre de pricadors: en la qual translacio foré e altres singulars homēs de sciencia. E ara derrerament aquesta es stada diligentment corregida e vista e regonegude per lo reuerend mestre jaume borrell mestre en sacra theologia del ordre de pricadors: e inquisidor en regne de valēcia. Es stada emprentada en la ciutat de valencia a despeses del magnifich en philip vislant mercader dela vila de jsne de alta Alamāya: per mestre Alfonso fermādez de Corcoua del Regne de Castella e per mestre lambert palomar alamāy mestre en arts: comēçada en lo mes de febrer del any mil quatrecents setāta set: e acabada en lo mes de Maç del any Mil. CCCCLXXVIII.

Úniques pàgines supervivents de la *Bíblia Valenciana* (1478)

Hispanic Society of America

Disponible en BIVALDI

Els incunables presenten **moltes de les característiques dels còdexs medievals**:

- **Manquen de portada**. L'habitual pàgina amb la indicació del títol, autor i peu editorial, característica del llibre imprés a partir del segle XVI, no existia en els incunables. De fet, molts incunables continuen mancant d'esta, al mateix temps que presenten primeres pàgines del text engalanades amb orles i altres elements gràfics.

- En els còdexs manuscrits, el **copiat i il·lustració es realitzaba en dos fases separades**. El copista s'encarregava dels textos, mentres que lus il·luminadors s'encarregaven posteriorment de les il·lustracions. Els incunables reproduiran este mètode de treball. Moltes de les inicials o il·lustracions seran fins i tot manuscrites. I en altres casos, es poden apreciar els espais buits d'inicials o il·lustracions xilogràfiques que no van arribar a incorporar-se.

- En els còdexs, al final de l'obra, el copista indicava el seu nom i la data en què va concloure el seu treball. El seu lloc va ser ocupat per l'impressor. És el que coneixem com a **colofó**.

Liber Primus

Opus preclarum Supplementum chro-

In principio creauit deus celum et terram:

Primera pàgina sense portada i amb orla

Jacobus Philippus Bergomensis (1434-1520)
Supplementum chronicarum
Venetiis: per magistrum Bernardinu[s] riçium de Nouaria, 1492

Biblioteca Valenciana Nicolau Primitiu. Fons Ors-Bosch

XI

APIVM

Apiũ ẽ calidũ ĩ prio & sic. ĩ sedo gradu. Auicẽna. Sed fm Plateariũ ẽ calidũ circa tertiũ gradũ & siccũ ĩ medio tertii. Est resolutiuũ ĩflatiõis aperitiuũ opilatiõis & sedatiuũ doloris. & sunt plures species apii: domesticũ & siluestre. & aliud qd oritur ĩ aq̃. Et semẽ apii debet sumi ĩ medicinis qa ĩ eis ẽ maior uirt°. Semẽ apii masticatũ ualet ĩ fetore oris. Apiũ ẽt ualet ĩ opilatiõe splenis & epatis ĩ cã frigida. Recipe succi apii. añ. oj. iii. scolopẽdrie:

b iii

Incunable amb il·lustració xilogràfica

Incipit Tractatus de virtutibus herbarum
Venetiis: per Simonem Papiensem dictum Biuilaquam,1499

Biblioteca Valenciana Nicolau Primitiu

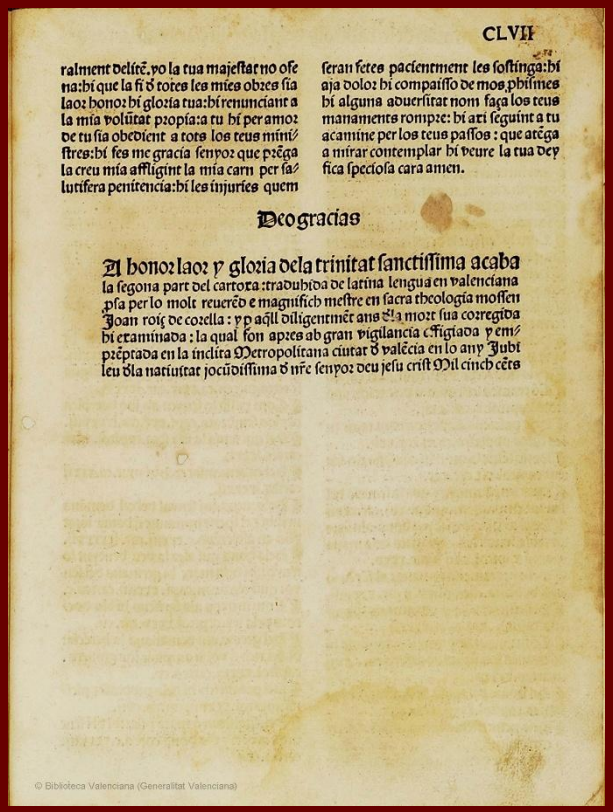

CLVII

ralment delitē, yo la tua majestat no ofe
na: hi que la fi ō totes les mies obres sia
laor honor hi gloria tua: hi renunciant a
la mia volūtat propia: a tu hi per amor
de tu sia obedient a tots los teus mini
stres: hi fes me gracia senyor que prēga
la creu mia affligint la mia carn per sa
lutifera penitencia: hi les injuries quem
seran fetes pacientment les sostinga: hi
aja doloz hi compassio de mos, phisimes
hi alguna aduersitat nom faça los teus
manaments rompre: hi ari seguint a tu
acamine per los teus passos: que atēga
a mirar contemplar hi veure la tua dey
fica speciosa cara amen.

Deo gracias

A honor laor y gloria dela trinitat sanctissima acaba
la segona part del cartoxa: traduhida de latina lengua en valenciana
psa per lo molt reuerēd e magnifich mestre en sacra theologia mossen
Joan roiz de corella: y p aqll diligentmēt ans d'la mort sua corregida
hi examinada; la qual fon apres ab gran vigilancia cōpligada y em
prēptada en la inclita Metropolitana ciutat d valēcia en lo any Jubi
leu d la natiuitat jocūdissima d nr̄e senyor deu jesu crist Mil cinch cēts

© Biblioteca Valenciana (Generalitat Valenciana)

Exemple de colofó (1500)

Ludolphus de Saxonia (O.Cart.)
Lo segon del Cartoxa
de latina lengua en valenciana por Roís de Corella
Valēcia: [s.n.], 1500.

Biblioteca Valenciana Nicolau Primitiu
Biblioteca Nicolau Primitiu

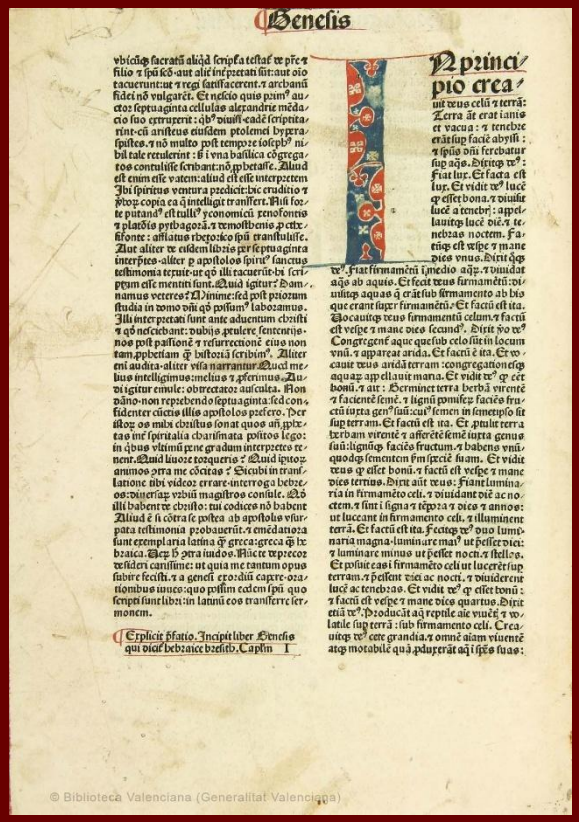

Genesis

In principio crea
uit deus celū ⁊ terrā:
Terra aē erat ianis
et vacua: ⁊ tenebre
erāt sup facie abyssi:
⁊ spiūs dei ferebatur
sup aqas. Dixitq; dēs:
Fiat lux. Et facta est
lux. Et vidit dēs lucē
q̄ esset bona. ⁊ diuisit
lucē a tenebris: appel
lauitq; lucē die. ⁊ te
nebras noctem. Fa
tūq; est vespe ⁊ mane
dies vnus. Dixit q̄q;
dēs. Fiat firmamētū i medio aq̄rū. ⁊ diuidat
aq̄s ab aquis. Et fecit deus firmamētū: di
uisitq; aquas q̄ erāt sub firmamento ab bis
que erant super firmamētū. Et factū est ita.
Vocauitq; deus firmamētū celum. ⁊ factū
est vespe ⁊ mane dies secund⁹. Dixit vero dēs
Congregētur aque que sub celo sūt in locum
vnū. ⁊ appareat arida. Et factū ē ita. Et vo
cauit deus aridā terram: congregationesq;
aquarū appellauit maria. Et vidit dēs q̄ eē
bonū. ⁊ ait: Germinet terra herbā virentē
⁊ facientē semē. ⁊ lignū pomifer faciēs fruc
tū iuxta gen⁹ suū: cui⁹ semen in semetipso sit
sup terram. Et factū est ita. Et protulit terra
herbam virentē ⁊ afferētē semē iuxta genus
suū: lignūq; faciēs fructum. ⁊ habens vnū
quodq; sementem secūdm spēciē suam. Et vidit
deus q̄ esset bonū. ⁊ factū est vespe ⁊ mane
dies tertius. Dixit aūt deus: Fiant luminaria
in firmamēto celi. ⁊ diuidant diē ac no
ctem. ⁊ sint in signa ⁊ tēpora ⁊ dies ⁊ annos:
ut luceant in firmamento celi. ⁊ illuminent
terrā. Et factū est ita. Fecitq; dēs duo lumi
naria magna: luminare maius ut esset diei:
⁊ luminare minus ut esset nocti. ⁊ stellas.
Et posuit eas in firmamēto celi ut lucerēt sup
terram. ⁊ essent diei ac nocti. ⁊ diuiderent
lucē ac tenebras. Et vidit dēs q̄ esset bonū:
⁊ factū est vespe ⁊ mane dies quartus. Dixit
etiā dēs. Producāt aq̄ reptile aie viuētis ⁊ vo
latile sup terrā: sub firmamento celi. Crea
uitq; dēs cete grandia. ⁊ omnē aiam viuentē
atq; motabilē quā pduxerāt aq̄ in spēs suas:

Explicit pfatio. Incipit liber Genesis
qui dicit hebraice bresith. Capitū I

© Biblioteca Valenciana (Generalitat Valenciana)

Inicial miniada manuscrita

Biblia latina
Venetorum ciuitate: sumptibus & arte Hieronymi de Paganinis Brixiensis,
1497 Septimo Idus Septembris.

iblioteca Valenciana Nicolau Primitiu.
Fons Salvador Pallarés

POT CONSULTAR TOTS ESTOS INCUNABLES A BIVALDI:

ENLLAÇ